

UPOZNAVANJE DJECE S KNJIGAMA

Tatjana Vonta i Fanika Balić

Korak za korakom, Slovenija

Prevela: Majda Tometić

Čitanje je jedna od najvažnijih životnih aktivnosti. Mala djeca dolaze u dodir s knjigama puno prije nego što nauče čitati. Proces počinje kad dijete u ruci drži prvu knjigu ili kad mu roditelji čitaju iz knjige. Čitanje je dobar način da mala djeca provedu neko vrijeme sa svojim roditeljima. Interakcija između djeteta i roditelja kad zajedno čitaju sastoji se od nekoliko važnih komponenti. Jedna je **predvidljivost** - budući da se ove aktivnosti obično pojavljuju po određenom rasporedu i slijede određeni uzorak. **Radost** je očigledna ako se ove aktivnosti provode kroz zabavu. Jezik se koristi za izgradnju značenja i za izmjenu ideja. Dijete dobiva priliku da vodi aktivnosti, roditelj oblikuje jezik i naviku čitanja a zajedno razvijaju svoj vlastiti žargon za izmjenu ideja. Na ovaj način roditelji intuitivno upotrebljavaju "laboratorijsku metodu", poučavaju svoju djecu jeziku, pisanju i knjigama (Daniels, 1994, str. 37). Dijete razumije da je knjiga povezana s nečim ugodnim za njega i važnim za roditelje, s nečim što im omogućuje da se osjećaju dobro. Ono razumije značenje naziva za predmete puno prije nego što ih može izgovoriti. Kasnije počinje razumijevati da postoje slike i riječi u knjigama i da imaju nekakvo značenje. To je prvi korak u razvijanju sposobnosti čitanja i ljubavi prema knjigama.

Koraci u upoznavanju djece s knjigama

Upoznavanje djece s knjigama i razvijanje ljubavi prema njima je proces gdje odrasli pomažu u izgradnji interakcija i iskustava koja djetetu omogućuju prolazak kroz niz razvojnih stupnjeva. Ovaj proces možemo shvatiti pomoću sistema ERR - evokacija, realizacija, refleksija (Steele, Meredith i Temple, 1988).

Dijete razumije da je knjiga povezana s nečim ugodnim za njega i važnim za roditelje, s nečim što im omogućuje da se osjećaju dobro. Ono razumije značenje naziva za predmete puno prije nego što ih može izgovoriti. Kasnije počinje razumijevati da postoje slike i riječi u knjigama i da imaju nekakvo značenje. To je prvi korak u razvijanju sposobnosti čitanja i ljubavi prema knjigama.

PRVI KORAK: EVOKACIJA

U ovoj fazi želimo dijete aktivno uključiti u prisjećanje onoga što zna o temi - ohrabriti ga da počne razmišljati o temi koju će detaljno otkrivati. Najvažnije u ovoj fazi je da ustanovimo temelje za vlastito znanje i vjerovanja, kojima možemo pridodati novo znanje i novo povezati s poznatim. Također, u ovoj fazi aktiviramo dijete.

Aktivno uključivanje znači da dijete izražava svoje znanje i razumijevanje kroz aktivno razmišljanje i govorenje. Dotadašnja sposobnost djeteta za razmišljanje o temi iznesena je na vidjelo. Djetetovo gledište je različito od gledišta roditelja ili knjige. Djeca u grupi daju vlastite odgovore na različita pitanja. Neke od tih ideja mogu biti kontradiktorne, ali različite ideje mogu povesti djecu da si sama postave pitanja, a to je vrlo snažan poticaj za daljnje aktivnosti. Ova faza uvođenja knjiga sastoji se od nekoliko stupnjeva koje odgajatelji moraju postići:

1. UPOZNAVANJE S KORICAMA KNJIGE, NASLOVOM, AUTORIMA TEKSTA I ILUSTRACIJA

Ako su se prije susreli s istim autorom ili ilustratorom, pokušavaju to iskustvo povezati s novim.

2. PREDVIĐANJE SADRŽAJA

Na ovom stupnju postavljamo pitanja kao što su:

O čemu se radi u knjizi?

Što će se dogoditi u knjizi?

Tko će biti glavni lik?

Djecu ne smijemo samo pitati, nego im moramo dati priliku da objasne ZAŠTO tako misle?

3. PROMATRANJE ILUSTRACIJA I PREDVIĐANJE SADRŽAJA NA TEMELJU ILUSTRACIJA

Djeca predviđaju događaje prema ilustracijama, povezuju tekst sa slikama i postavljaju si pitanja.

DRUGI KORAK: REALIZACIJA ZNAČENJA

U ovoj fazi djeca dolaze u kontakt s novim idejama u tekstovima knjiga. Zadatak ove faze je da podržimo djetetovo uključivanje i interes koji je stvoren u prvoj fazi. Dijete gradi mostove između poznatog i novog znanja i učvršćuje nova vjerovanja. Odgajateljeva je uloga da pročita knjigu s osjećajem za dramatiku te stvori uzbudljivo raspoloženje za čitanje i slušanje. Može im čitati uz svijeću, uz tihu muziku u pozadini ili može upotrebljavati različita vizualna pomagala koja će pomoći djeci da se usmjere na čitanje, itd.

TREĆI KORAK: REFLEKSIJA

U ovoj fazi očekujemo od djece da vlastitim riječima izražavaju svoje ideje. Djeca će najbolje zapamtiti ono što su shvatila u vlastitom kontekstu, vlastitim riječima. Zato je potrebna diskusija nakon čitanja. Odgajatelji mogu pitati:

Kakvom ti se činila knjiga i zašto?

Je li te knjiga podsjetila na nešto i zašto?

Je li te nešto iznenadilo i zašto?

Odgajatelj treba ohrabriti djetetovo samoizražavanje kad odgovara na pitanja. Razmjena ideja među djecom obogaćuje njihov rječnik a izlaganje različitim govornim figurama omogućuje im da izgrađuju svoj vlastiti rječnik. Ovo faza dovodi dijete u položaj na kojem je izloženo različitim načinima integracije novih informacija i fleksibilnije gradi ono što bi moglo primijeniti u budućnosti.

Stručni odgajatelji će djeci stvarati različite prilike u kojima će upotrebljavati i primjenjivati nove ideje na kreativan način u različitim aktivnostima - razvojnim i tematskim - i to sve zajedno povezati u holističkom pristupu poučavanju.

EVOKACIJA:

1. Uvođenje knjige
2. Predviđanje sadržaja
3. Gledanje ilustracija

REALIZACIJA ZNAČENJA:

4. Čitanje / Slušanje

REFLEKSIJA

5. Razgovor nakon čitanja
6. Povezivanje s ostalim aktivnostima

Knjige povezuju roditelje s vrtićem i školom

Roditelji su često zbunjeni jer ne znaju koje su knjige primjerene za njihovo dijete, neki roditelji nemaju prilike kupovati ili posuđivati knjige, a neki ne znaju koliko su knjige važne za razvoj djeteta. Odgajatelji stoga imaju vrlo važnu zadaću: informirati roditelje o prednostima knjiga za razvoj djece i za cijeli njihov život.

Dijete će zavoljeti knjige ako s njima živi svaki dan

U vrtiću možemo vrlo lako stvoriti prilike za izmjenu informacija o knjigama primjerenima za djecu na različitim stupnjevima razvoja (npr.: *informativni pult, pismo za roditelje, povremeni podsjetnici*, itd.)

Druga važna uloga vrtića je da roditeljima omogući jednostavan pristup tim knjigama tako da roditelji, zajedno s djecom, mogu birati i posuđivati knjige koje će ponijeti kući i ohrabriti dijete da ih čita. Uključivanje roditelja i ostalih članova obitelji u različite aktivnosti vezane uz knjige (*izrada knjiga s djecom ili čitanje priča*) dobar je način da i članovi obitelji razviju ljubav prema čitanju i knjigama.

Da bismo upotrijebili knjige kao vezu između doma i vrtića, možemo koristiti jedno vrlo popularno pomagalo u našim predškolskim ustanovama - **ruksake**.

U primjeni *Korak po korak* metodologije počeli smo prije 5 godina razvijati različite vrste ruksaka (npr: *rođendan-ski ruksak*, *ekološki ruksak*, *autorov ruksak*, itd.)

Ruksak obično sadrži :

- Knjige za djecu, stručnu knjigu ili časopis gdje roditelji mogu pronaći zanimljive informacije o obrazovanju, o dječjem napretku i učenju, skrbi i zdravlju djeteta, itd.
- Pismo za roditelje s objašnjenjem o svrsi ruksaka
- Bilježnicu za odgovore
- Ostale zanimljive obavijesti

Prema pravilima koja su zajedno osmislili odgajatelj i djeca, ovi ruksaci redovito putuju od kuće do vrtića. U nekim grupama ima više ruksaka, da bi se djeci pružila prilika da ih odnose kućama. Ova je inicijativa dala vrlo dobre rezultate. Odgajatelji kažu da su roditelji počeli redovitije čitati djeci. Djeca izmjenjuju ideje u vrtiću, budući da čitaju iste knjige kod kuće, a te ideje obogaćuju njihove aktivnosti i kreativnost. Roditeljima su ti ruksaci postali integralni dio njihovog života kod kuće, a počeli su i čitati više stručne literature. Ovi su ruksaci s knjigama promijenili djecu, roditelje i vrtić.

Ciljevi koje želimo postići pri upoznavanju djece s knjigama

- Razvijanje i učvršćivanje ljubavi prema knjigama
- Razvijanje i učvršćivanje kulture čitanja
- Razvijanje, učvršćivanje i obogaćivanje govora, razmišljanja, mašte i kreativnosti
- Razvijanje, učvršćivanje i obogaćivanje emocija (*prepoznavanje i izražavanje vlastitih emocija i osjećaja, prepoznavanje tuđih osjećaja i emocija*)
- Razvijanje vještina u upotrebi knjiga i drugih tiskovnih materijala kao izvora informacija
- Razvijanje i ohrabivanje slobode izražavanja, izbora, neovisnosti i samostalnosti
- Omogućavanje i ohrabivanje komunikacije
- Ohrabivanje i razvijanje pismenosti
- Pripremanje djeteta za školu i život.

PISMO RODITELJIMA

Dragi roditelji !

Željeli bismo s Vašim djetetom i s Vama podijeliti našu novu inicijativu.

Svaki ćete tjedan Vi i vaše dijete imati priliku podijeliti RUKSAK S KNJIGAMA. Ruksak ćete obično dobiti u četvrtak. U njemu ćete naći dječje knjige, knjigu za roditelje, bilježnicu za odgovore i karticu s popisom stvari u ruksaku.

Dječje knjige razveselit će cijelu obitelj. Kad čitate svom djetetu, dajete mu primjer za stjecanje navike čitanja i pomažete mu u njegovom opismenivanju.

Kad čitate knjigu svom djetetu, razgovarajte s njim o knjizi. Zatražite od djeteta da zapiše svoje bilješke, utiske o knjizi u bilježnicu BILJEŠKE O KNJIZI. Neka Vam dijete nešto nacrti ili neka Vam priča o svojim utiscima. Vi možete zapisati njegove riječi. Kao roditelj možete također zapisati kako je Vaše dijete doživjelo knjigu.

Kad dobijete ruksak, molim Vas provjerite njegov sadržaj, usporedite sadržaj s popisom na kartici. To je jedini način da budemo sigurni da su sve knjige na broju.

Molimo Vas da ruksake vratite u grupu najkasnije sljedeći četvrtak, jer druga djeca jedva čekaju svoj red.

*Želim Vam puno veselja kod čitanja!
odgajateljica*

Na kraju moramo naglasiti da će dijete naučiti voljeti knjige, ako s njima živi svaki dan. Važno je da odrasli nauče kako da uključe knjige u svakodnevni život tako da uzmu u obzir djetetove individualne i razvojne karakteristike u procesu učenja.

Dijete će naučiti voljeti knjige, ako s njima živi svaki dan. Važno je da odrasli nauče kako da uključe knjige u svakodnevni život tako da uzmu u obzir djetetove individualne i razvojne karakteristike u procesu učenja.

SAVJETI ZA RAZVIJANJE NAVIKE ČITANJA I LJUBAVI PREMA KNJIGAMA

- Čitajte djeci svaki dan. Dan bez čitanja je kao dan bez sunca.
- Čitajte i govorite o knjigama s ljubavlju i naklonošću.
- Davanje primjera je najbolji način za razvijanje ljubavi prema knjigama i čitanju.
- Uredite centar čitanja u sobi, da djeca samostalno mogu birati knjige.
- Stavite sve knjige nadohvat djeci.
- Ponudite različite vrste knjiga (*po tematici, veličini, oblicima, koricama, itd.*).
- Obogatite centar čitanja kasetama, radiom, časopisima i ostalim tiskovnim materijalima, kao i materijalima za izradu knjiga.
- Provjerite je li svaka knjiga prikladna za svako dijete u vašoj grupi (*uzmite u obzir djetetovu dob, razvojni stupanj i interese*).
- Osigurajte da u sobi imate dovoljno knjiga za svu djecu.
- Stvorite uzbudljivo raspoloženje za čitanje.
- Čitanje bi uvijek trebalo biti vrijedno i zabavno.
- Ohrabrujte dječju kreativnost različitim odgovorima na čitanje.
- Organizirajte sastanke s piscima i ilustratorima.
- Organizirajte svečanost čitanja s najdražim knjigama.
- Izrađujte knjige s djecom - takve "izrađene" knjige su ravnopravne ostalim knjigama u centru čitanja.
- Posjetite lokalnu ili školsku knjižnicu.
- Posjetite knjižaru.
- Uključite roditelje, bake i djedove, braću i sestre u aktivnosti vezane uz knjige.
- Odgajatelj može roditeljima dati primjer kako se knjiga čita s djecom kod kuće.

PODSJETNIK ZA RODITELJE

Dragi,

Kad sam provjerila sadržaj ruksaka koji ste mi vratili, otkrila sam da

nedostaje. Molim Vas, pokušajte pronaći tu knjigu i vratite je što je prije moguće.

S poštovanjem,